

Emeklilik İşleri

Öğretmenlerin emeklilik işleri de 5434 sayılı kanunla düzenlenmiştir. Bunlardan ilgili bazı hükümler aşağıya alınmıştır.

Madde 30 — İştirakçiler bu kanunun 13. maddesi ile tanınan haklar; durumlarına" göre 14. maddenin (a) veya (b) fıkraları gereğince ilk alınan keseneklerin ilgili bulunduğu ay başında başlar.

Madde 31 — Fiili hizmet müddeti, iştirakçinin 30. madde gereğince bu kanunla tanınan haklardan faydanmaya başladığı tarihten itibaren tam kesenek vermek suretiyle geçirdiği müddettir.

Ay başlarından sonra vazifeden ayrılanlar için ayrıldıkları ayın tamamı fiilî hizmet müddeti sayılır.

Madde 116 — Emekli, adî malûllük, vazife malûllüğü, dul ve yetim aylıklarını almak üzere, bu aylıkların tahakkuk ettirildiği tarihlerden itibaren aralıksız bir yıl sonuna kadar sandığa müracaat etmeyenlerin aylıkları kesilir. Bunlardan kesilme tarihinden itibaren 5 yıl içinde yazı ile sandığa müracaat edenlere kesilen ayhklan tekrar bağlamr. Ve geçmiş müddete ait aylıkları da toptan ödenir.

Bu müddetten sonra müracaat edenlerin ayhklan, müracaat tarihlerini takibeden ay başından itibaren yeniden bağlanarak ödenir. Ve geçmiş müddet için birşey verilmez.

Bu kanunda ayrıca belirtiren haller dışında aylık bağlanmasına istihkak kesbedildiği tarihten itibaren 5 yıl sonuna kadar yazı ile müracaat edilmezse, bu aylıklar müracaat tarihini takibeden ay başından itibaren bağlamr.

Emekli Sandığı Kanunu Hakkında Bazı Bilgiler:

5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanunu ile iştirakçilere tanınan haklar şunlardır :

1) Emekli aylığı :

İştirakçilere emekli aylığı bağlanabilmesi bazı şartların tahakkukuna bağlanmıştır. Bu şartları sırasıyla inceliyelim:

a) Fiilî hizmet müddeti otuz yılı doldurmuş olanların istekleri üzerine emekliye aynılmalan halinde kendilerine emekli aylığı bağlanır. Bu süre subay, askerî memur ve astsubaylar için yirmibeş yıldır.

b) Seçilmiş belediye başkanları ve il daimi encümen üyeleri hariç olmak üzere otuz hizmet yılını tamamlamış memurlar, kurumlarınca lüzum görüldüğünde yaş kaydı aranmaksızın re'sen emekliye sevk edilebilirler ve bunlara emekli aylığı bağlanır.

Ancak 334 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği tarih olan 27.9.1963 tarihinde fiilî hizmet müddetleri yirmi beş yılı bulmuş olanlarla yirmi yıl ve daha fazla fiilî hizmeti bulunanlar yirmi beş yılı doldurduklarında emekliliklerini isteyebilecekleri gibi, kurumlarınca de re'sen emekliye sevk edilebilirler. Bunlarla, ölüm, malûliyet ve yaş haddi sebepleriye ayrılanların emekli ikramiyeleri, otuz yılı dolduranlar için verilecek ikramiye miktarının yirmi beş veya daha fazla miktarına isabet eden miktardan nisbetinde hesaplanır.

1 Mart 1969 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 1101 sayılı kanun ise emekli aylıklarının oranı ile emekli keseneği oranını yükseltmiş bulunmaktadır. Bu kanunun öğretmenleri ilgilendiren maddeleri aşağıya alınmıştır:

Ek Madde 1 — Emekli, adı malûllük veya vazife malûllüğü aylıklanmış nisbeti, fiilî ve itibarî hizmet sürelerinin toplamı 30 yıl olanlar için emekli keseneğine esas aylığın % 70'i olarak uygulanır.

Fiilî ve itibarî hizmet süreleri toplamı 30 yıldan az olanlara, her tam yıl için % 1 eksigi, fazla olanlara da her tam yıl için % 1 fazlası üzerinden bağlanır.

Ancak bağlanacak aylıkların toplamı emekli, adı malûllük aylıklarında, emekliliğe esas aylıklanmış % 80'ini ve vazife malûllüğü aylıklarında da % 100'ünü geçemez.

Ek Madde 3 — Emekli, adı malûllük vazife malûllüğü aylığı bağlananlardan, fiilî hizmet süreleri 30 yılı doldurmuş bulunanlara (Emekli ikramiyesi) adı ile, bu aylıklarına esas tutu-

lan görev aylık veya ücretleri tutarının 15 katı, bir defaya mahsus olmak üzere ödenir.

Bu ikramiye, fiilî hizmet süreleri 25 yıl ile 30 yıl arasında bulunanlara, her tam fiilî hizmet yılı için bağlanmaya esas tutulan görev aylık veya ücretleri tutarının yarısı nispetinde ödenir.

Ek Madde 4 — İştirakçilerden alınmakta olan % 6 nispetindeki emeklilik keseneği % 8'e, kurumlardan alınmakta olan % 6 nispetindeki karşılıklar da % 14 çıkarılmıştır¹. 5434 sayılı kanunun 34'üncü maddesi ile, geçici 15 ve 16'ncı maddeleri gereğince alman fiilî hizmet zamları karşılığı, 38'inci maddesi gereğince alınan itibarî hizmet müddetleri karşılığı ve 39 uncu maddesi gereğince alınan 55'ten eksik yaş farkları karşılığı, yukarda belirtilen emekli keseneği ve karşılığı toplamına yükseltilmiştir.

Geçici Madde 2 — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce çeşitli emeklilik kanunları hükümlerine göre bağlanmış olan emekli, adi malûllük vazife malûllüğü, dul ve yetim aylıkları hakkında da bu kanunun ek 1 inci maddesi hükümleri uygulanır.

Ayrıca, 15.7.1965 tarihli ve 669 sayılı kanunun geçici 1. maddesi gereğince yükseltmeye tabi tutulan emekli, adi malûllük, vazife malûllüğü veya dul ve yetim aylıkları ile 1.1.1950 tarihinden bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar bağlanmış olan emekli, adi malûllük, vazife malûllüğü veya dul ve yetim aylıkları; bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki rütbesi, kadro unvanı, derecesi, fiilî ve itibarî hizmet süresi aynı olanlara bağlanması gereken aylık miktarlarına yükseltilir. Yükselmeye esas olacak rütbe, kadro, unvanı, derece ve sair yönlerden eşitlikleri; özel teadül ve kuruluş kanunları hükümleri gözönünde tutulmak suretiyle Devlet Personel Dairesi, Maliye Bakanlığı T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ve ilgili kurumların birlikte hazırlayacakları teklif üzerine, Bakanlar Kurulunca tesbit olunur.

Geçici Madde 3 — 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa ek 28.2.1959 tarihli ve 7242 sayılı kanunun, 19.9.1963 tarihli ve 334 sayılı kanunla değişik muvakkat maddesi hükmü, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 20 yıl ve daha fazla fiilî hizmet süresi bulunanlar hakkında da uygulanır.

c) İştirakçiler altmış yaşını doldurduklarında istekleriyle emekliye aynlanabilirler. Altmış beş yaşını doldurmuş olanlar yaş haddinden emekliye sevk edilirler. Altmış yaşını dolduranlar hak-

kında da hizmet müddetleri ne olursa olsun kurumlarınca yaş haddi uygulanabilir.

Bunlardan başka da emekli aylığı bağlanacak haller bulunarakla beraber, önemine binaen yukarıdaki hususlara işaret edilmekle yetinilmiştir.

2) Âdi Malûllük Aylığı :

Âdi malûllük aylığı, fiilî hizmet müddeti en az onbeş yılı tamamlamış bulunan iştirakçilere, fiilî ve itibari hizmet müddetleri toplamına göre ve vazifeden ayrıldıkları tarihteki keseneğe esas aylık ve ücretleri üzerinden bağlanır. Fiilî hizmet müddetleri onbeş yılı doldurmamış olanlara aylık bağlanmaz.

Ancak 5434 sayılı kanunun 53. maddesine 6741 sayılı kanunla eklenen fıkra ile şu hüküm getirilmiştir: "Asgarî beş yıl emekliliğe esas bir hizmette bulunmak şartıyla tedavisi gayrimümkün bir maluliyete duçar olup herhangi bir şekilde kazanç ve başkasının yardımı olmaksızın idamei hayat imkânı kalmayan âdi malûllere, 15 sene fiilî hizmeti bulunan malûller gibi maaş tahsis olunur.

Ancak bu maaşlar dul ve yetimlere intikâl etmez.

788 sayılı kanunun 84. maddesine göre devlet memurlarına hastalıkları halinde, verilecek raporlarda gösterilecek lüzum üzerine, aylık ve özlük haklarına dokunulmaksızın, hizmet yılına göre belli sürelerle izin verilir.

- a) Hizmet süreleri beş yıldan az olanlara üç aya kadar,
- b) Beş yıldan on yıla kadar olanlara altı aya kadar,
- c) On yıldan çok hizmeti olanlara on iki aya kadar.

Rapor ve raporlu oldukları süre için izin verilebilir. Bu sürenin sonunda hastalıklarının devam ettiği resmi sağlık kurumlarının raporu ile tesbit edilenlerin izinleri, bir katma kadar daha uzatılır. Bu sürenin sonunda da iyileşemiyen devlet memurları hakkında malulen emeklilik hükümleri uygulanır.

657 sayılı kanunun 105. maddesinde, yukarıdaki hallere ek olarak, kanser, verem ve akıl hastalıkları gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığa yakalananlara on sekiz aya kadar izin verilip, hastalığın devamı halinde onsekiz ay daha uzatılabilirliği öngörülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı ve T. C. Emekli

Sandığı Genel Müdürlüğü yürürlüğe girmedigi iddiasıyla bu hüküm uygulamak istememektedir. Ancak Danıştay, bu hükmün yürürlüğe girdiği ve uygulanması gerektiği yolunda karar vermiştir. Buna rağmen Millî Eğitim Bakanlığı uygulamada Danıştay kararına aykırı işlem yapmaktadır. Bu nedenle durumu 657 sayılı kanunun 105. maddesinin Ç bendi hükmüne uyan ilgililer için Danıştaya başvurmak zorunluluğu vardır.

Bunlardan sağlık şartlarını tekrar kazandıkları resmi sağlık kurullarınca tesbit edilenleri tekrar görev almak istedikleri takdirde, eski görevlerine öncelikle atanırlar.

Yukarıda belirtilen sürelerin sonunda iyileşemedikleri tesbit edilenlerden fiili hizmet müddeti onbeş yılı doldurmuş olanlara emekli maaşı bağlanır, diğerlerine bağlanmaz.

3) Vazife Malûllüğü Aylığı :

Malûllük hali, memurların görevlerini yaptıkları sırada görevlerinden doğmuş olursa, görevleri dışında kurumlarının herhangi bir kuruma ait başka işleri yaparken bu işlerden doğmuşsa, kurumlarının menfaatini korumak maksadiyle bir iş yaparken o işten doğmuş olursa veya iş yerinde husule gelen ve yine o iş yerinin mahiyetinden veya çalışma konusundan ileri gelen bir kazadan doğmuş olursa, bu çeşit malûllüğe görev malûllüğü, bunlara uğrayanlara da görev malûlü denir.

Görev malûllüğü aylığı, fiili ve itibari hizmet müddetleri toplamı otuz yıla kadar olanlara otuz yıl üzerinden, otuz yılı geçmiş olanlara, fiil ve itibari hizmet müddetleri toplamı üzerinden, adi malûllük aylıklarına malûllük derecelerine göre aşağıdaki yazılı oranlarda ayrıca zam yapılmak suretiyle bağlanır.

Malûllük derecesi	Zam oranı
1	% 60
2	% 50
3	% 40
4	% 30
5 % 20	
6	% 15

Görev malûllüğü aylıkları, buna esas tutulan görev aylık veya ücretleri tutarlarının % 90'ını geçemez.

4) Toptan Ödeme :

Toptan ödeme aşağıdaki hallerde yapılır:

- a) Yaş haddinden dolayı emekliye ayrılanlardan veya altmış yaşını doldurarak emekliye ayrılmak isteyenlerden fiilî hizmet müddetleri yirmi yıldan az olanlara,
- b) Ahlâk ve yetersizlik sebeplerinden dolayı kurumlarınca re'sen emekliye sevk edilenlerden, fiilî hizmet müddeti yirmi beş yılı doldurmamış olanlara,
- c) Haklarında âdi malûllük hükümleri uygulananlardan fiilî hizmet müddetleri onbeş yıldan az olanlara,
- d) Vazife malûllüğü geçtiğinden aylığı kesilmiş ve emeklilik hakkı tanınan bir göreve tayin edilmemiş durumda iken altmış yaşını dolduranlardan, fiilî hizmet müddeti yirmi yıldan az olanlara veya bu durumda iken ölen ve fiilî hizmet müddetleri onbeş yıldan az olanların dul yetimlerine,
- e) Mahkemece gaipliklerine hükmolunan iştirakçilerden fiilî hizmet müddetleri onbeş yıldan az olanların; hüküm tarihinden itibaren bir yıl içinde yazı ile sandığa başvuran dul ve yetimlerine, toptan ödeme yapılır.

5) Emekli Keseneklerinin Geri Verilmesi :

Emeklilik hakkı tanınan bir görevden, 5434 sayılı kanunun 87. maddesinde sayılan sebeplerden birisi ile ayrılanların, fiili hizmet müddetleri beş yılı doldurmuş olanlara emekli kesenekleri geri verilir. Doldurmamış olanlara birşey verilmez.

6) Dul ve Yetim Aylığı Bağlanacak Haller :

Dul ve yetim sayılabilecek olanlar şunlardır :

- a) Kan, b) Koca, c) Çocuklar, d) Ana, e) Baba.

Dul ve yetim aylığı şu hallerde bağlanır:

- a) Fiili hizmet müddeti onbeş yıl ve daha fazla olan iştirakçilerin ölümü halinde,
- b) Emekli, âdi malûllük veya vazife malûllüğü aylığı alanlardan ölenlerin,

c) İştirakçilerden görev malûllüğü bağlanabilecek bir durum içinde ölenlerin,

d) Fiilî hizmet müddetleri yirmi yıl ve daha fazla olup da kesenekleri geri verilmemiş durumda olanlardan altmış yaşını doldurmadan ölenlerin,

e) Vazife malûllüğü geçtiğinden dolayı aylığı kesilmiş ve emeklilik hakkı tanınan bir vazifeye tayin edilmemiş ve fiilî hizmet müddetleri de onbeş yılı doldurmuş bulunanlardan ölenlerin , dul ve yetimlerine bağlanır.

Dul ve yetim aylıkları, ölenin bağlanmış veya 5434 sayılı kanun hükümlerine göre hesaplanacak emekli, âdi malûlük ve vazife malûllüğü aylıklarının:

a) Dul karı ve dul koca için % 50 si,

b) Çocuklarla ana veya babanın herbiri için % 25'i oranında bağlanır.

7) İkramiye :

Emekli, âdi malûllük veya vazife malûllüğü aylığı ilk defa bağlananlardan, bağlanması sırasında ve bağlanmaya esas fiilî hizmet müddetleri otuz yılı doldurmuş bulunanlara, aylık veya ücretleri tutarının bir yıllık toplamı, emekli ikramiyesi olarak ödenir.

Fiilî hizmet müddetleri yirmibeş yıl veya daha fazla ve otuz yıldan eksik olanların kurumlarınca re'sen veya istekleri üzerine emekliye ayrılmaları halinde bunlara otuz yılı dolduranlar için verilecek ikramiye miktarının yirmibeş veya daha fazla senelere isabet eden orandaki miktarı ikramiye olarak verilir.

8) Yukarıda anlatılanlardan başka, son hizmet zammı, karşılıklı yardım ve harp malûllüğü gibi bazı haklar daha bulunmakla beraber, burada etraflıca açıklamaya gerek görülmemiştir.